

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลาย ให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้¹

ทัศนธร รัตนภิรมย์²

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้ และเพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้ และเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้สุจริตไม่ได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติล้มละลายเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลายมากขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้ และได้พบว่า กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการชำระหนี้สินของผู้มีหนี้สินล้มละลาย โดยนำทรัพย์สินของลูกหนี้มาแบ่งชำระให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายให้ได้รับชำระหนี้อย่างเสมอภาคในเวลาที่เหมาะสมและรวดเร็ว ทั้งเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ให้ได้ปลดปล่อยภาระหนี้สินของตนและเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม และยังกำหนดให้เจ้าหนี้ที่มีความประสงค์ได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เจ้าหนี้ดังกล่าวต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายเท่านั้น โดยไม่อาจบังคับคดีกับลูกหนี้ รวมถึงฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่ง หรือคดีล้มละลายเรื่องใหม่ได้

จากการศึกษากฎหมายล้มละลายดังกล่าว ผู้ศึกษาพบว่าปัญหาทางกฎหมายสำคัญ คือ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้ อันทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย โดยมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายหลายประการ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาเรื่องวิธีการบอกกล่าวหรือแจ้งเตือนการถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกพร สุนนะเศรษฐกุล และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จรัสเกียรติ และรองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาทางกฎหมายในกระบวนการจัดการคดีล้มละลายเกิดขึ้นเมื่อมีการออกคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้ผู้ต้องการรับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในสองเดือนนับจากวันที่มีการประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หากเจ้าหนี้อาศัยอยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองเดือน อันเป็นไปตามมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายพ.ศ. 2483 หากเจ้าหนี้ไม่สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา 91 จะถือว่า เจ้าหนี้ไม่ได้ดำเนินการใช้สิทธิตามกฎหมาย และต่อมาหากครบกำหนดเวลา ลูกหนี้ได้รับการปลดล้มละลาย เจ้าหนี้ก็จะหมดสิทธิได้รับชำระหนี้

จะเห็นได้ว่าระยะเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายกระทบสิทธิของเจ้าหนี้เป็นอย่างมาก โดยอันส่งผลถึงขนาดเจ้าหนี้หมดสิทธิได้รับชำระหนี้เลยแต่ก็ยังปรากฏว่ามีปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลการพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลายกำหนดให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาและหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อยหนึ่งฉบับ ในประกาศนั้นต้องระบุข้อมูลเกี่ยวกับการล้มละลาย วันที่ออกคำสั่งซื้อ ที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้ ถึงแม้ว่ากฎหมายนี้จะไม่มีผลกระทบมากนักต่อเจ้าหนี้ที่เป็นนิติบุคคล เนื่องจากมีทุนความคอบดูแล แต่สำหรับเจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาอาจได้รับผลกระทบมากกว่า เนื่องจากขาดความรู้และทักษะทางกฎหมาย

เนื่องจาก เจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา หรือบุคคลทั่วไปที่อาจไม่ได้มีข้อมูลความรู้ทางกฎหมาย อาจไม่ติดตามสถานะของลูกหนี้และไม่ทราบเรื่องการพิทักษ์ทรัพย์ การยื่นคำขอรับชำระหนี้ และกระบวนการล้มละลาย พวกเขาอาจไม่รู้เกี่ยวกับการประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือไม่ติดตามข่าวสารในหนังสือพิมพ์เพื่อทราบสถานะของลูกหนี้ ส่งผลให้ไม่ทราบเรื่องการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ อาจเป็นเพราะการขาดความรู้ความเข้าใจ ประกอบกับเจ้าหนี้ไม่มีหน้าที่ตรวจสอบการประกาศในราชกิจจานุเบกษาหรือซื้อหนังสือพิมพ์รายวันเพื่อทราบสถานะของลูกหนี้ ดังนั้น การที่เจ้าหนี้ไม่ทราบเรื่องการประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้และไม่สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามกำหนดเวลาได้ จะไม่ถือว่าเป็นความผิดของเจ้าหนี้เอง

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการตีความคำว่า "พฤติการณ์พิเศษ" ซึ่งอาจขัดกับหลักการของกฎหมายพาณิชย์ที่ควรมีความยืดหยุ่น ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับเจ้าหนี้ผู้สุจริต

ประการที่สอง ปัญหาระยะเวลาการยื่นคำขอรับชำระหนี้ที่เคร่งครัด จากการศึกษพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับความเคร่งครัดของกฎหมายล้มละลายในเรื่องของระยะเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากความประมาทหรือเลินเล่อของเจ้าหนี้ พระราชบัญญัติล้มละลายในปัจจุบันยังไม่มีแนวทางที่เหมาะสมในการเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้เหล่านี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เจ้าหนี้เหล่านี้ไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ทั้งสิ้น

นอกจากนี้ กฎหมายได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่เกิน 2 เดือนสำหรับเจ้าหนี้ที่อยู่ในราชอาณาจักร และสูงสุดไม่เกิน 4 เดือน สำหรับเจ้าหนี้ที่อยู่นอกราชอาณาจักร ซึ่งถือว่าเป็นระยะเวลาที่ไม่เหมาะสมเมื่อเทียบกับประสิทธิภาพในการแจ้งให้บรรดาเจ้าหนี้ทราบเกี่ยวกับการถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด โดยเจ้าหนี้ไม่สามารถทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดได้อย่างรวดเร็วและสะดวก เนื่องจากกระบวนการประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดไม่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ ดังนั้น ไม่ว่ากฎหมายจะกำหนดระยะเวลาให้เจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้นานเท่าไร แต่เจ้าหนี้ก็ไม่สามารถทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดได้อย่างรวดเร็วและสะดวก ดังนั้นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องการปรับปรุงกฎหมายล้มละลายให้เหมาะสมตามความเป็นจริงและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อกฎหมายที่เข้มงวดในเรื่องระยะเวลาการยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายเป็นปัญหาที่ไม่ได้เกิดจากความผิดพลาดของเจ้าหนี้ แต่เป็นผลจากพระราชบัญญัติล้มละลายที่ยังขาดกลไกที่เหมาะสมในการรักษาสិทธิของเจ้าหนี้ให้ได้รับการชำระหนี้อย่างเป็นธรรม ส่งผลให้เจ้าหนี้บางรายถูกตัดสิทธิในการได้รับการชำระหนี้ นอกจากนี้ กฎหมายกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่เกิน 2 เดือนสำหรับเจ้าหนี้ที่อยู่ในราชอาณาจักร และสูงสุดไม่เกิน 4 เดือน สำหรับเจ้าหนี้ที่อยู่นอกราชอาณาจักร ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ไม่เพียงพอหากพิจารณาจากการแจ้งให้ทราบเรื่องคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ที่ไม่ได้มีความรวดเร็วและสะดวก การประกาศคำสั่งที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถทราบข้อมูลได้ทันเวลา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายล้มละลายให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับการอาศัยช่องว่างทางกฎหมายล้มละลายเพื่อให้หลุดพ้นจากหนี้ จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันมีเจ้าหนี้จำนวนมากทั้งที่เป็นเจ้าหนี้ตามสัญญาและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งไม่ได้เกิดจากความผิดพลาดหรือการละเลยของเจ้าหนี้เอง ดังนั้นจึงควรมีกฎเกี่ยวยวาทเพื่อให้เจ้าหนี้เหล่านี้ได้รับการชำระหนี้ที่เหมาะสม หากลูกหนี้ยังไม่เข้าสู่กระบวนการล้มละลาย เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิบังคับคดีเพื่อให้ได้รับชำระหนี้ต่อไปได้ แต่ในกรณีที่ลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์โดยที่เจ้าหนี้ไม่ทราบ และหากเจ้าหนี้ไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนด ลูกหนี้จะได้รับการปลดจากหนี้ดังกล่าว เจ้าหนี้หมดสิทธิได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ ปัญหานี้เป็นการขัดกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายล้มละลายที่มุ่งหวังให้ลูกหนี้ที่ต้องการเริ่มต้นใหม่ได้รับโอกาสในการชำระหนี้และเริ่มต้นชีวิตใหม่อย่างซื่อสัตย์ ขณะเดียวกัน เจ้าหนี้ก็ควรได้รับการชำระหนี้เป็นธรรมไม่ต่ำกว่ามาตรฐานในการฟ้องร้องในคดีแพ่ง

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน พระราชบัญญัติล้มละลายยังขาดมาตรการเยียวยาความเสียหายสำหรับเจ้าหนี้ผู้สุจริต และยังไม่มีการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการถูกพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้อย่างทั่วถึง

ตามที่คุณศึกษาได้ศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้ โดยได้ บทสรุปสำหรับปัญหาทางกฎหมาย เพื่อจะได้นำปัญหาดังกล่าวมาแก้ไขปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพในการ คุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้ โดยวิเคราะห์ สาเหตุและผลทางกฎหมาย ด้วยเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายที่มุ่งให้ลูกหนี้ที่ล้มละลายสามารถเริ่มต้น ชีวิตใหม่ได้โดยปลดหนี้สินที่มีอยู่ก่อนเป็นบุคคลล้มละลาย แม้โดยเจตนารมณ์ดังกล่าวเป็นเรื่องดี แต่ในทาง ปฏิบัติอาจมีการใช้เหตุผลทางเทคนิคและความไม่สุจริตของลูกหนี้บางราย อันนำไปสู่การหลีกเลี่ยงหนี้สิน ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่ผู้สุจริต ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ผู้สุจริตไม่ได้รับชำระหนี้ โดยประเด็น ปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่ กระบวนการขอรับชำระหนี้มีประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

ประการแรก การบอกกล่าวหรือแจ้งเตือนการถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้ จากการศึกษา แนวคิดในการร่างกฎหมายล้มละลาย พบว่าแนวคิดปัจจุบันของกฎหมายล้มละลาย คือ เป็นแนวคิดในการให้ อภัย โดยให้ลูกหนี้ที่สุจริตสามารถปลดเปลื้องหนี้สินและเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้ ในขณะที่เดียวกันก็มีการ คุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่ให้ได้รับการชำระหนี้อย่างยุติธรรมและไม่น้อยกว่าการบังคับคดีแพ่ง อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าลูกหนี้บางรายที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวและรู้ว่าตนไม่สามารถชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือบางส่วน ได้ใช้ช่องว่างทางกฎหมายล้มละลายเพื่อหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้สุจริตไม่ได้รับการชำระหนี้ใน คดีล้มละลาย นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหาที่เจ้าหน้าที่จำนวนมากไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เด็ดขาดของลูกหนี้ และจากการศึกษากฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เด็ดขาดของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย พบว่ากระบวนการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบถึงการเข้าสู่กระบวนการ ล้มละลายของลูกหนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามเวลาที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นสิ่ง สำคัญที่กฎหมายล้มละลายในแต่ละประเทศต้องบัญญัติไว้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงข้อมูลและมั่นใจว่า จะได้รับการชำระหนี้อย่างยุติธรรมและโปร่งใส อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 พบว่ามีปัญหาที่ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้สุจริตไม่สามารถทราบคำสั่งดังกล่าวและไม่เข้าใจความสำคัญของ ประกาศนี้ สาเหตุของปัญหามาจากการประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน สามารถทำได้เพียงสองวิธี คือ การลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา และการลงประกาศในหนังสือพิมพ์ รายวันอย่างน้อยหนึ่งฉบับ ในกรณีที่คดีมีมูลค่าสูง มีเจ้าหน้าที่จำนวนมาก หรือเป็นคดีที่ประชาชนสนใจ เจ้า พนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะลงประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีการแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดด้าน ค่าใช้จ่ายและการขาดข้อมูลที่อยู่ของเจ้าหน้าที่อย่างครบถ้วน ทำให้ไม่สามารถจัดส่งคำสั่งและรายละเอียดการ ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ ผลที่ตามมาคือ หากเจ้าหน้าที่ไม่รู้จักหรือไม่เคยอ่านประกาศราชกิจจานุเบกษาและ

หนังสือพิมพ์ที่ลงประกาศ ก็อาจพลาดการยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องติดตามการเคลื่อนไหวของลูกหนี้เสมอไป หากลูกหนี้มีเจตนาทุจริตและต้องการหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ ลูกหนี้อาจร่วมมือกับบุคคลอื่นเพื่อสร้างหนี้ปลอมขึ้นมา และให้บุคคลนั้นส่งหนังสือทวงถามสองครั้ง โดยมีช่วงเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวัน เพื่อให้เข้าข่ายการมีหนี้สินล้นพ้นตัว และเจ้าหนี้ก็สามารถฟ้องลูกหนี้ให้เป็นบุคคลล้มละลายได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการฟ้องคดีแพ่งซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง การกระทำได้กล่าวทำให้บุคคลภายนอกและบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย เช่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ศาล และเจ้าหนี้ผู้สุจริตคนอื่นๆ ไม่มีโอกาสตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของหนี้ได้ หากเจ้าหนี้ไม่ทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ก็อาจส่งผลให้ไม่ได้รับชำระหนี้ และลูกหนี้สามารถหลุดพ้นจากหนี้สินได้ แม้ว่าลูกหนี้จะมีเจตนาทุจริตก็ตาม

ประการที่สอง ระยะเวลาการยื่นคำขอรับชำระหนี้ที่เคร่งครัด เดิมพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 91 กำหนดให้เจ้าหนี้ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายภายใน 2 เดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ไม่ว่าเจ้าหนี้จะเป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม หากเจ้าหนี้ไม่ยื่นคำขอภายในระยะเวลาที่กำหนด จะหมดสิทธิได้รับชำระหนี้ เพราะเมื่อลูกหนี้ประนอมหนี้ก่อนล้มละลายสำเร็จหรือได้รับการปลดจากล้มละลาย ลูกหนี้จะหลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวงไม่ว่าจะมีการยื่นคำขอรับชำระหนี้หรือไม่ จากหลักกฎหมายดังกล่าว จะเห็นว่าระยะเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้มีความเคร่งครัด ไม่มีความยืดหยุ่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของกฎหมายพาณิชย์ที่ควรมีความยืดหยุ่นเพียงพอ เนื่องจากกฎหมายล้มละลายเป็นหนึ่งในกฎหมายพาณิชย์ จึงควรมีความยืดหยุ่นด้วย ต่อมาในเดือนสิงหาคม 2558 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย โดยเพิ่มมาตรา 91/1 ซึ่งกำหนดว่าเจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันตามระยะเวลาที่กำหนด สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออนุญาตยื่นคำขอรับชำระหนี้ โดยต้องแสดงเหตุผลสุดวิสัยที่ทำให้ไม่สามารถยื่นคำขอได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากศาลพิจารณาเห็นว่าเหตุผลดังกล่าวเป็นเหตุสุดวิสัยและมีความสมเหตุสมผล ศาลสามารถอนุญาตให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาที่ศาลกำหนด การแก้ไขกฎหมายนี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นให้แก่เจ้าหนี้ผู้สุจริตในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการตีความคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ซึ่งหากมีคดีขึ้นสู่ศาล ศาลจะต้องนำความหมายของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ตามมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ในฐานะบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง แต่มาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นใช้กับกฎหมายแพ่งที่ต้องตีความอย่างเคร่งครัด ดังนั้น ระยะเวลาการยื่นคำขอรับชำระหนี้ก็ยังคงขาดความยืดหยุ่นอยู่ นอกจากนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมที่กำหนดให้เจ้าหนี้ต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออนุญาตยื่นคำขอรับชำระหนี้ ยังเพิ่มขึ้นขั้นตอนการพิจารณาคดี

โดยไม่จำเป็น ส่งผลให้กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายล่าช้า ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายที่มุ่งเน้นการกระทำการโดยเร็ว เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

ประการที่สาม ลูกหนี้อาศัยกระบวนการทางกฎหมายล้มละลายเพื่อให้หลุดพ้นจากหนี้ จากการศึกษาระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย พบว่ามีช่องว่างทางกฎหมายที่ทำให้ลูกหนี้สามารถใช้ประโยชน์เพื่อให้หลุดพ้นจากหนี้ ตัวอย่างเช่น ลูกหนี้ที่ร่วมมือกับบุคคลอื่นเพื่อให้ตนเองได้รับการฟ้องล้มละลายโดยมีเจตนาทุจริต กล่าวคือ เมื่อกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายดำเนินไปเรื่อยๆ จนกระทั่งลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้และศาลเห็นชอบกับการประนอมหนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ เจ้าหนี้ที่ไม่ทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทัน จำต้องผูกพันกับการประนอมหนี้ที่ศาลเห็นชอบ ส่งผลให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินนั้น หรือหากลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลายก็จะหลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวง ประกอบกับหนี้ที่ถือว่าลูกหนี้กระทำโดยทุจริตหรือฉ้อโกง จะต้องมีการพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดว่า ลูกหนี้ได้กระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ลูกหนี้จึงจะไม่หลุดพ้นจากหนี้สิน ดังนั้น หากไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดจากศาล ลูกหนี้อย่อมจะหลุดพ้นจากหนี้ดังกล่าว เมื่อศาลเห็นชอบกับการประนอมหนี้ก่อนการล้มละลาย หรือลูกหนี้ได้รับการปลดจากการล้มละลาย ทั้งที่ลูกหนี้กระทำการโดยทุจริตไม่สมควรได้รับประโยชน์จากกฎหมายล้มละลาย ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 กำหนดเรื่องของการหลุดพ้นจากหนี้สินของลูกหนี้แยกพิจารณาได้ดังนี้

(1) ลูกหนี้สามารถหลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวง ยกเว้นหนี้ภาษีและหนี้ที่เกิดจากการทุจริตหรือฉ้อโกงของลูกหนี้ หากลูกหนี้ได้ยื่นขอประนอมหนี้ก่อนที่จะถูกประกาศล้มละลาย และศาลเห็นชอบกับการประนอมหนี้ การประนอมหนี้จะมีผลผูกพันกับเจ้าหนี้ทุกคน โดยที่ลูกหนี้จะไม่ถูกจัดว่าเป็นบุคคลล้มละลาย

(2) ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวงเมื่อได้รับการปลดจากล้มละลาย ไม่ว่าจะได้รับการปลดจากล้มละลายตามกฎหมาย หรือโดยคำสั่งศาล ยกเว้นหนี้ภาษีและหนี้ที่เกิดจากการทุจริตหรือฉ้อโกงของลูกหนี้

ในปัจจุบันยังไม่มียกเว้นข้อบัญญัติป้องกันไม่ให้ลูกหนี้เหล่านี้หลุดพ้นจากหนี้สินที่ลูกหนี้ไม่ยื่นข้อมูลรายละเอียดเจ้าหนี้ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ ส่งผลให้ผู้เจ้าหนี้ผู้สุจริตได้รับความเสียหาย

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเจ้าหนี้ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเจ้าหนี้ผู้สุจริตในคดีล้มละลายให้สามารถเข้าสู่กระบวนการขอรับชำระหนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็นปัญหาดังนี้

ประการแรก การบอกกล่าวหรือแจ้งเตือนให้เจ้าหนี้ทราบเรื่องที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

(1) ควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 11 ในเรื่องค่าขึ้นศาล เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการดำเนินกระบวนการล้มละลายให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความเป็นธรรมในที่สุด โดยมาตรา 11 ในปัจจุบันได้ระบุว่า

“เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องวางเงินประกันค่าใช้จ่ายต่อศาลเป็นจำนวนห้าพันบาทในขณะยื่นคำฟ้องคดีล้มละลาย และจะถอนคำฟ้องนั้นไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต”

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรพิจารณาให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์เป็นผู้รับผิดชอบค่าขึ้นศาลจึงเห็นว่ามาตรา 11 ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยแก้ไขโดยมีความว่า

“เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องวางเงินประกันค่าใช้จ่ายต่อศาล ในอัตราร้อยละสองของทุนทรัพย์ในกรณีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าสิบล้านบาท แต่ไม่เกินสองแสนบาท สำหรับทุนทรัพย์ส่วนที่เกินห้าสิบล้านบาทขึ้นไป ให้คิดค่าใช้จ่ายในอัตราร้อยละ 0.1 ของทุนทรัพย์”

นอกจากนี้ควรมีการกำหนดค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ชัดเจนในประกาศของกรมบังคับคดี

(2) หากมีการแก้ไขพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 11 ในเรื่องค่าขึ้นศาลแล้ว ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 28 ซึ่งความเดิมในมาตรา 28 คือ

“เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งนั้นในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณานั้นให้แสดงการขอให้ล้มละลาย วันที่ศาลมีคำสั่ง ชื่อ ตำบลที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้”

ผู้ศึกษาเห็นว่านอกจากความเดิมในมาตรา 28 ดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่ามาตรา 28 ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยแก้ไขเพิ่มเติมโดยมีความว่า

“กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องส่งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดไปยังเจ้าหนี้ทุกคนทราบ และให้ประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีการแพร่หลายไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ และประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดในสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของกรมบังคับคดี ศาลล้มละลาย และศาลยุติธรรม อย่างน้อยสามเว็บไซต์ด้วย”

ประการที่สอง ระยะเวลาการยื่นคำขอรับชำระหนี้ที่เคร่งครัด โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

(1) ควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้มีอำนาจทำคำสั่งในส่วนคำร้องของเจ้าหนี้ผู้สุจริตซึ่งยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันกำหนดระยะเวลา โดยปัจจุบันมาตรา 91/1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 กำหนดให้เป็นอำนาจของศาล

(2) ควรบัญญัติความหมายของคำว่า “เหตุสุดวิสัย” พร้อมกำหนดหรือระบุตัวอย่างกรณีที่ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัยอันทำให้เจ้าหนี้ผู้สุจริตไม่สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ภายในกำหนดระยะเวลา โดยผู้ศึกษา

เห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 โดยอาจกำหนดไว้ในมาตรา 6 ซึ่งเป็นเรื่อง บทนิยามไว้ หรืออาจกำหนดไว้ในมาตรา 91/1 โดยเพิ่มเติมเรื่อง “เหตุสุดวิสัย” ไว้ในวรรคสามแห่งมาตรา 91/1

ประการที่สาม ลูกหนี้อาศัยกระบวนการทางกฎหมายล้มละลายเพื่อให้หลุดพ้นจากหนี้

ขั้นตอนกระบวนการในคดีล้มละลาย ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องแจ้งว่ามีหนี้กับเจ้าหนี้คนใด เป็นจำนวนเท่าใด แต่ปรากฏว่าลูกหนี้แจ้งเฉพาะหนี้ปลอม โดยไม่ได้แจ้งหนี้ที่แท้จริงให้กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ และตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ก็ได้กำหนดให้บุคคลธรรมดาซึ่งศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ให้ปลดบุคคลนั้นจากล้มละลายทันทีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย เว้นแต่จะได้นำข้อยกเว้นตามกฎหมาย ก็อาจขยายระยะเวลาออกเป็นห้าปี หรือสิบปีแล้วแต่กรณี ซึ่งผลของการปลดล้มละลายทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินทั้งหมดที่มีอยู่ก่อนล้มละลาย นอกจากนี้พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ยังได้กำหนดเรื่องการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายไว้ด้วย โดยลูกหนี้รายที่ไม่แจ้งข้อมูลหนี้ให้ครบถ้วนถูกต้องแท้จริงอาจมีการตกลงประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ในหนี้ปลอมขึ้นได้ โดยไม่ได้แจ้งให้เจ้าหนี้ที่แท้จริงทราบแต่อย่างใด และหากศาลเห็นชอบกับคำขอประนอมหนี้ดังกล่าว ย่อมมีผลให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินได้

ควรแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องการปลดล้มละลาย โดยวางหลักว่าให้ลูกหนี้ยังไม่หลุดพ้นจากภาระหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่แจ้งรายละเอียดข้อมูลให้ถูกต้องครบถ้วนต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กล่าวคือ รายชื่อ ที่อยู่ รวมถึงข้อมูลหนี้ที่ตนมี และวางหลักให้เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิบังคับคดีกับลูกหนี้ดังกล่าวได้ แม้ลูกหนี้จะได้รับการปลดจากการล้มละลายแล้วก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

วิภาวี เตชะเกิดกมล. “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2559.

दनัยภัทร์ ผลศรีนาค. “ปัญหาเกี่ยวกับการร้องขออนุญาตยื่นคำขอรับชำระหนี้เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 91/1.” (2565): 1.

จักรพงษ์ โฉมปราชญ์. “การเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย โดยสมัครใจของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556.

อนันต์ คงชื่น. “การร้องขอและการดำเนินกระบวนการล้มละลายโดยสมัครใจของลูกหนี้บุคคลธรรมดาในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2565.

พัชรดา พุกสุริยวงศ์. “กฎหมายล้มละลายกับการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2560.